

НАУКОВА РОБОТА НА ТЕМУ:
ВЕСІЛЬНА ОБРЯДОВІСТЬ УКРАЇНЦІВ ПУТИЛЬЩИНИ
(кін. ХІХ – середина ХХ ст.)

«_____»
(шифр)

2018 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ І. Особливості передшлюбного циклу весільного обряду на Путильщині.....	7
Розділ ІІ. Традиції укладення шлюбу Гуцульської частини Буковини.....	16
Розділ ІІІ. Особливості післявесільного періоду сімейної обрядовості путильчан.....	24
Висновки.....	29
Список використаних джерел та літератури.....	31
Додатки.....	37

ВСТУП

Актуальність теми. Путильщина – один з наймальовничіших куточків Буковини, перлина Карпат, чарівний і неповторний край, щедрий на людське добро і гостинність. З давніх-давен тут живуть українці-горяни, яких називають гуцулами. Вони до наших днів зберегли багату і самобутню, матеріальну і духовну культуру, говірку, особливий спосіб господарювання, цікаві традиції, звичаї та обряди, які своїм корінням сягають глибини віків. Путильський район розташований у зоні Карпат, займає південно-західну частину Чернівецької області. Оскільки Путильщина територіально та етнічно розміщена саме так, на протязі віків вона увібрала в себе та запозичила у прилеглих земель деякі елементи культури, звичаї, традиції та обряди, які зберегли свою автентичність до наших днів.

Звичаї та обряди – один з найдавніших форм духовної культури народу, це ті прикмети та ознаки, за якими розрізняється народ не тільки в сучасному, але й його історичному минулому. Це ті неписані закони, якими керуються люди в найменших щоденних і найбільших всенаціональних справах. Переконані, що саме вони об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю. Тому це зобов'язує нас все пильніше і пильніше придивлятися до цього феномена, який відіграє надзвичайно велику роль у розвитку державності народу.

Цікавим для нас є вивчення цього феномену з наукової та історичної точки зору. Так як народні звичаї, обряди і традиції увібрали в себе все різноманіття ідей, що шанували в різні епохи, хоча їх і не можна вважати своєрідним музеєм, в якому ці ідеї зберігаються. Одним з яскравих проявів живучості давніх народних традицій і обрядів на території Путильщини є феномен гуцульського весілля. І хоча протягом останніх 70-80-ти років обряд гуцульського весілля зазнав певних змін, на відміну від рівнинних районів, в сучасних умовах зберіг усі свої основні ознаки, тому заслуговує на увагу дослідників українознавства.

Гуцульські весілля напрочуд самотні, багаті на розмаїття пісень, цікаві, захоплюючі, хвилюючі з емоційними сценами словесних діалогів, забав та ігор, приповідок та віншувань. Означений аспект ще більше актуалізує їхнє дослідження в наш час. У них – душа горян, надзвичайно різнобічна фантазія й видумка, мудрість і талант. Це неоціненні скарби, котрі гуцули зберігають до нашого часу.

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі комплексного вивчення джерел проаналізувати й охарактеризувати весільну обрядовість українців Путильщини в кінці XIX – середині XX ст.

Реалізація мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- висвітлити особливості передшлюбного циклу весільного обряду на Путильщині;
- охарактеризувати традиції укладення шлюбу Гуцульської частини Буковини;
- проаналізувати обрядодії першого весільного дня на Путильщині;
- з’ясувати семантику кульмінаційних моментів завершального етапу весільної обрядовості Гуцульщини;
- розкрити зміст післявесільного періоду сімейної обрядовості путильчан.

Об’єктом дослідження виступає українське населення Путильщини (Чернівецької області України).

Предметом дослідження є весільна обрядовість українців Путильщини та її особливості.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють кінець XIX – середину XX ст. Такий вибір зумовлений тим, що на середину XIX ст. в гуцульській частині Буковини склався дуже багатий весільний обрядовий комплекс, який практично без змін проіснував до середини XX ст. Визначення зазначених хронологічних меж зумовлене характером джерельної бази, основу якої складають польові дослідження. Інформація респондентів охоплює період кінця XIX – XX ст., в межах якого українське весілля зберегло традиційну

основу. Кінець XIX ст. – час, коли відмічено функціонування української весільної обрядовості на Путильщині у її традиційній формі. Період середини XX ст. характеризується суттєвими змінами у весільній обрядовості, збіднення обрядового фольклору, а також зникнення багатьох обрядів і ритуалів.

Географічні межі дослідження в широкому розумінні є охоплюють Буковину як історико-етнографічний регіон України, який виділяється за природно-географічними, соціально-економічними умовами та культурним розвитком населення. У вузькому розумінні рамки дослідження обмежені теренами Буковинської Гуцульщини – гірсько-карпатської зони Буковини, куди відноситься Путильський район. Він займає південно-західну частину Чернівецької області. Його територія охоплює 884 км². На півдні проходить державний кордон з Румунією (Сучавський повіт), на заході межує з Верховинським та Косівським районами Івано-Франківської області, на півночі і північному сході – з Вижницьким районом Чернівецької області.

Методологія і методи дослідження. Вивчення весільної обрядовості ґрунтується на застосуванні низки відповідних принципів, методологічних засад та методичних прийомів. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять принципи об'єктивності та системності, які зумовлюють вивчення й узагальнення інформації на основі науково-критичного аналізу всього комплексу джерел та літератури стосовно предмета дослідження. Відповідно до мети і завдань пошуку використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи історичного пізнання: комплексного аналізу, порівняльно-історичний, історико-типологічний, структурно-функціональний. Для узагальнення інформації, отриманої з польових матеріалів, застосовувався порівняльно-історичний аналіз як один з важливих методів типологізації, за допомогою якого відновлюється структура весільної обрядовості, визначаються її локальні та регіональні відмінності, вивчаються етнічні особливості весілля українців, з'ясовуються наслідки взаємодії з традиціями румунів, молдован, росіян, іншими етнічними групами регіону. Метод

структурно-функціонального аналізу застосовується для з'ясування семантики весільних атрибутів і символів. Основним при дослідженні даної теми є метод безпосередніх етнографічних спостережень, опитування та фіксації польових матеріалів, які забезпечили отримання історично та етнологічно достовірних результатів.

Джерела та історіографія. Всебічне висвітлення весільної обрядовості українців Путильщини можливе лише за умови залучення до вивчення цілого комплексу джерел. Докладне та об'єктивне вивчення наявних в нашому розпорядженні архівних, музейних даних та матеріалів польових етнографічних спостережень дає можливість не лише встановити характерні риси та особливості весільної обрядовості, а й реконструювати ряд обрядодій, що під впливом різних чинників суттєво змінились або зникли.

Основу джерельної бази дисертації становлять польові матеріали у вигляді інформації, отриманої від респондентів, народжених переважно в 30-40-х роках ХХ ст. [1-9]. Старші з них є носіями успадкованої інформації про весільну обрядовість, що існувала у кінці ХІХ ст. – до періоду інтенсивної її трансформації. Окрему групу джерел складають фотоматеріали, а також весільні пісні зібрані та записані автором роботи. Важливо, що на фотографіях зафіксовані окремі обрядові дійства, їх виконавці, весільні чини, атрибутика і символи.

Історіографія дослідження є порівняно незначною, що актуалізує дану тему. Весільний обряд українців Путильщини в досліджену епоху знайшов своє відображення в працях С. Вітвицького [11], В. Гнатюка [12], Р.Ф. Кайндля [20; 21], П. Шекерик-Дониківа [57], В. Шухевича [58], О.В. Кожолянка [25, с. 184-196; 27, с. 99-101: 36], В. Дмитрика [13, с. 8] та ін.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (58 позицій) і 10 додатків.

РОЗДІЛ І. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДШЛЮБНОГО ЦИКЛУ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ НА ПУТИЛЬЩИНІ

Передшлюбна частина гуцульського весілля передбачала обрядове відокремлення наречених від неодруженої молоді, емоційно-психологічну підготовку молодих до переходу в сімейний статус і тривала 2-3 тижні, інколи місяць. До обрядових дій, що передували весіллю відносилися: оглядини, сватання, церковне оголошення, барвінковий та коровайний обряди, запросини на весілля. Дотримання всіх етапів обряду та їхнє вдале виконання віщувало щасливе життя молодому подружжю [37, с. 135-139; 46, с. 203-207].

Першим дійством передвесільної обрядовості являлися оглядини. Це знайомство з господарством молодого чи молодої. А згодом і саме сватання, тобто перша зустріч сватів із молодою та її батьками для досягнення згоди на шлюб. Після того як дівчину засватали за 3-5 тижнів до весілля, робилося церковне оголошення. Це, з одного боку, освячення згоди молодих і їх наміру одружитись. З другого – це надання можливості громадськості виявити своє ставлення до молодих і їх родичів. А от запросини на весілля робили за тиждень чи два до весілля. Обов'язковим елементом гуцульського весілля на Путильщині був коровайний обряд. Збереження й побутування цього обряду протягом століть, наявність вірувань, обрядових пісень, пов'язаних із виготовленням та розподілом обрядового хліба, свідчать про те, що калач наділявся в минулому магічною силою, яка мала забезпечити молодим добробут і міцний шлюб. Також, на Путильщині зберегли свою автентичність та первинність, традиції шиття вінків нареченим та прикрашення весільного деревця, які відбувалися в четвер та супроводжувалися піснями [33, с. 180-195].

Таким чином, в Гуцульській частині Буковини здавна поклонялися культу вічнозеленої рослини, відгомін якого зберіг для нас традиції сімейних обрядів. Барвінковий обряд як елемент передшлюбного дійства традиційного весільного обряду Путильщини, символізуючи прощання молодих з дівуванням і парубоцтвом, виконував важливу соціальну й моральну функції. Сміслові значення якого полягало в обрядовому відокремленні наречених від неодруженої молоді та підготовці до переходу в сімейний статус [25, с. 184-187].

Оглядини. У давнину люди вірили, що молоді не матимуть щастя, якщо весілля їм зроблять без дотримання старовинних звичаїв та обрядів. Всюди після посту наступають *мнісниці* (Додаток А 1). Їх у році є чотири: зимові – після Різдва Христового, весняні – після Великодня, літні – після свята Петра і Павла, осінні – після першої Богородиці. Тоді можна їсти скромно, гуляти під музику та й робити набутки [46, с. 203-207].

У ту пору робили й весілля, але наперед дізнавалися, з якої сім'ї дівчина та хлопець, чи ходять вони до церкви, вірять у Бога, і чи добре живуть із сусідами. Чи не мають якогось *танчу* – сліпі, глухі, німі, криворукі чи кривоногі. Добре дивилися, щоб молоді не були з блудної сім'ї, твердих курців, п'яниць, вбивць, злодіїв, розведених, розлучників. Вивчали родину аж до „п'ятого коліна”. Можна було одружуватися первакам у п'ятому коліні [16, с. 8]. Ближчі були родиною і церква не дозволяла брати шлюб. Давно парувалися *газди* з газдами, а бідні – з бідними. Рідко коли було, щоб багач висватав бідну дівчину. Якщо вже так сталося, то такий шлюб довго не тримався. Родичі вмішувалися і молоді розходилися. Маєток був на першому місці. Старші люди казали: „*Любва коротка, а життя довге. Аби мав що їсти, кохання само прийде*”. Коли стариня шукала дівчину чи парубка, то дізнавалися, чи родина їхня має свій маєток. Добре було, коли маєток був десь на межі або близько по сусідстві [46, с. 203-207].

Парубок, як добре придивився до дівчини, казав про неї своїм рідним і вони йшли на оглядини. Найперше дивилися, як дбають за городом та господарством. Як закінчилися оглядини на дворі, йшли до вікна. Стукали у нього і запитували: чи є хто у хаті? Мама з дівчиною виходили і просили їх до хати. У хаті дивилися чи тепла піч та *шпаргат*, чи є *поліна* у запічку. Просили напитися водички, аби знати, чи вона свіжа. Дивилися чи чисто у хаті. Потім, як їм це сподобалося, казали, що у них є хлопець до женіння. А домашні казали, що мають дівчину на виданні. *Челідь* хвалила парубка, а домашні – свою дівчину. Як домашні з челідю виходили на добру дорогу, то починали готуватися до сватання. Відзначимо, що на Путильщині ходили на оглядини, як до дівчини, так й до хлопця [47, с. 241-249].

Сватання. Якщо хлопець з дівчиною вирішили побратися. То домовлялися про сватання. На попередньо визначений день парубок чи його батьки запрошували двох чоловіків середніх років, здебільшого родичів або хороших знайомих. А за старшого свата брали людину, яка вміла докладно й дотепно вести діалог. Йому допомагав інший чин – «дружба» [49, с. 142-146].

З паляницею, ув'язаною в хустину, сват з дружбою, молодим та його батьками увечері йшли у сватання. Постукавши у двері сват запитував: – *А чи є хто у цім файнім домі?*

– Є – відгукувалися з хати.

Сват відчиняв двері і звертався до господарів: – *Чи можна зайти до вашої оселі?*

Йому відповідали: – *Просимо, файно просимо, заходьте...*

Прибулі віталися і сідали за певним порядком: сват біля столу, потім батько, за ним дружба, а на сам кінець – молодий.

Господиня запитувала: – *А що ви за люди і звідки прийшли?*

Сват відповідав: – *Ми – мисливці. Оце випав файний сніг, вирішили ми зловити дві єгниці, щоб пошити шубу для дівичі нашого наймолодшого стрільця. Довго бродили лісом, полем, нарешті натрапили на два сліди. Один повернув за село, а інший до вашої хати. Тепер звідси не підемо, доки не покажете нам єгницю.*

Мати відповідала: – *Єгниці у нас нема, а є дівчина на віддані.*

Сват сплескував у долоні: – *А ми люди не гонорові, нема єгниці, то виведіть нам дівичю.*

Господар поглянув на дружину: – *Якщо не вміла язика тримати, то проси дочку до хати* [23].

Мати заходила до сусідньої кімнати і невдовзі поверталася з дочкою. Дочка стримано віталася. Гості вставали, низько вклонялися і сват говорив: – *О, так це ж те, що ми шукали.*

Розгортав паляницю, підносив її дівчині, приповідуючи:

– *Просимо від нашого молодого стрільця хліб святий прийняти, а вже тоді й будемо розмовляти.*

Дівчина брала хліб і передавала матері. Мама ставлячи на стіл говорила: – *По цій мові хліб святий приймаємо, а про все інше домовляйтеся з дочкою. Та перш ніж*

почати розмову, прошу гостей до столу, бо коли ви з далекої дороги, то пора підкріпитися.

До вечері запрошували молодих і починалася розмова. Старший сват розповідав про вдачу хлопця. Говорив, що їх стрілець всім молодцям молодець. І вони хочуть за нього гарну дівчину висватати.

Мати відповідала: – *Наша донька теж задніх не пасе. Не один стрілець натрапив на її слідець.*

Сват: – *Знаємо-знаємо. От і прийшли за рушниками.*

Батько молодому: – *А це не нам вирішувати, як скаже дочка так і буде.*

Дівчина схиляла голову і відповідає: – *Я (називає ім'я) здавна знаюся, дружимо ми. Отож, якщо ваша ласка, мамо і тату, то я обдарую сватові рушники.*

Батько: – *Якщо ви одне одному до вподоби і вирішили одружитися, то нехай вам таланить у спільному житті, – правду я кажу, жінко?*

Мати брала руку донечки й промовляла наступне: – *Не нам жити з твоїм чоловіком, а тобі, доню. Якщо між вами є злагода і любов, то нехай вам щастить* [49, с. 142-146].

Дівчина дякувала батькам. Йшла за рушниками і перев'язувала сватів. Тут же домовлялися про весілля. Дівчина яка подала рушники, вважалася засватаною. Здебільшого обидві сторони, які вступали у шлюб, походили з однієї місцевості. Про *вино (зміни)* дівчини переговори велися в той же вечір сватання. Воно складалося, як правило, з двох чи трьох повних наборів убрання, грубих килимів з овечої вовни, білизни, корів і овець. Земельні ділянки дівчина отримувала переважно тільки тоді, коли у неї не було братів, що притаманно для кінця XIX – першої половини XX ст. [46, с. 203-207].

Церковні оповіді. До вінчання священик виголошував у церкві після Богослужіння три «оповіді». Це, з одного боку, освячення згоди молодих і їх наміру одружитись, з другого це надання можливості громадськості виявити своє ставлення до молодих і їх родичів. Після сватання хлопець з дівчиною йшли до церкви, де священик записував дату вінчання та читав заповіді, сповідав і причащав молодих. Вони мали знати молитви та обрати вінчальних батьків [16,

с. 8]. Трішки пізніше, після сватання, у найближчу неділю у свято, молодий і молода одягалися у святковий одяг, брали з собою пуд солі, калачі та йшли у церковну парафію на запис. Священикові молодий казав, що уже висватав дівчину і хочуть разом робити весілля. Питалися, коли мають прийти на сповідь, причащатися і на яке число їм вінчатися.

Священик брав книжку і записував ім'я молодого і молодої, число, коли вони народилися. Імена мами і тата, діда і бабусі, прадіда і прабабусі. Запитував, де вони живуть, у котрому селі, присілку, хуторі, чи є номер на хаті, на якій вулиці живуть, якщо така була. Питався чи вони не родина між собою. Священик нагадував молодій, аби добре думала головою, бо то на все життя. Питався, кого беруть у батьки. Батьки мали бути від молодого, ті, що хрестили його або вінчали його родину. Не можна було мати батьків з родини або іншої віри чи іншої церкви. Також не можна було просити у батьки розведених або вінчаних другий раз. Батьки мали бути газдами. У них мав бути хороший маєток, щоб й молоді такий мали та й жили собі у гаразді. При записі у церкві священик встановлював дату вінчання і всі, що були на записі, підписувалися. Ще питався чи знають молоді молитви напам'ять: «Отче наш», «Богородице Діво», «Вірую» [16, с. 8]. Якщо знали, то добре, а якщо ні, то батькам було соромно, що не вміли навчити. Внаслідок цього священик переносив вінчання. Щоб не переносити його, священикові треба було щось дати. Найкраще – літр меду, оскільки він був цінним. І тоді священик перебирав на себе ці молитви і вінчали молодих вчасно.

Запрошення на весілля. За 1-2 тижні до визначеного дня молода запрошувала дружок, які вбирали її у вінок та стрічки, а молодий, в свою чергу, запрошував дружбу та музикантів [39, с. 158-167]. Молодь одягала вишиту сорочку, чорну спідницю. Перед тим, як іти на запросини, дівчата співали (Додаток А 2, 1). Після цього *кнегиня* з дружками, а молодий у супроводі дружби та музик. Йдучи на запросини, дружби набирали горіхів, горілки і з тим виходили за *кнезем*. Спочатку йшли до священика, якому передавали калач і щіпку солі, просили благословення та запрошували його на весілля. Від священика йшли до родичів і знайомих. Господарі давали молодим гроші або

прядиво. Промовляючи: *«На тобі на колыску, на повивач, на підкови»*. Йдучи від хати до хати наречена з дружками співали народні пісні, одна із найпопулярніших «Горіла сосна». Спочатку запрошували почесних батьків, рідних та близьких, односельчан. Гостей розпочинали кликати від хати, що на сході сонця. Коли молода, чи молодий заходить у хату, то тричі вклонялися їй говорили: – *Просили тато, просили мама і я прошу: приходьте на хліб, на сіль, на весілля!*

Господарі відповідали: – *Дякуємо татові й матері, що звичаю не забули, що свою (го) доньку (сина) навчили; дякуємо і тобі молода (ий), що нашої хати не минула (в). Щести тобі (називають ім'я молодої; молодого) весілля відбутися і в новій родині щасливою (им) бути!* А якщо господарів не було вдома. То молода повинна була відірвати від свого букетика квіточку («косичку») і поставити на двері, це вважалося свого роду запрошення. Коли всі запрошення згідно з традицією зроблено, то наречені поверталися кожне до свого дому. Після запросин молода з дружками поверталися додому та говорили матері:

– Ми все село, моя мамо, обходили,

Всю родиноньку запросили

Всю нашу родиноньку

Ще й найменшу дитиноньку!

Мати запрошувала доньку й дружок до хати, де на них чекали інші дівчата. Вони співали пісень, переважно сумних (Додаток А 2, 2, 3). Увечері після запросин приходив зі свого боку молодий з хлопцями і разом уточняли деталі весільного обряду [46, с. 203-207].

Обряд вишивання сорочки та рушників. До весілля кожна дівчина готувалася заздалегідь. Найперше вишивала дві сорочки – для себе і для молодого. Відмінно виглядала сорочка, яку вишивали нитками, котрі були пофарбовані природними барвниками. Сорочку до вінчання новою голкою і нитками вишивала сама дівчина й нікому їх не давала в руки, щоб від тієї людини не прийшло щось недобре у дівочу долю. Орнамент на сорочку складала сама і нікому його не зичила, бо її щастя могло піти до тої, якій віддавала свій

орнамент. Добре було починати шити, коли місяць був повний, бо він притягував добру долю дівчині, яка вишивала сорочку [17, с. 8; 18, с. 8].

Ще задовго до весілля дівчина уже бралася вишивати сорочку. Найкраще було братися до шиття, коли заходив великий піст, оскільки тоді душа очищалася і шиття ставало обороною від лихого і злого. Коли сорочку вишивала, не складала її і не зшивала, а чекала на хлопця, коли він прийде у старости. Коли дівчину висватали, вона знову бралася за сорочку, складала її і зшивала, а під час цієї роботи співала «Летів голуб над хатов». По сорочці бачили, що чекало на дівчину, тому, що як перший раз хлопець одягав і дощик її намочив, то буде багачкою. А якщо порветься – стане *зведеницею*, а якщо миша погризе, то хворітиме. Вінчальна сорочка служила ціле життя. Також її одягали й в останню путь. До весілля дівчина мала вишити багато рушників, які давали батькам, маткам, друзьбам, собі – *рантух*, маленькі хусточки до калачів і на руки молодим. За рушником до вінчання добре стежили, щоб хтось не вкрав, тому, що людям властиво було на них *мольфарити* [29, с. 167-180; 38, с. 252-257].

Коровайний обряд. Одним із головних атрибутів гуцульського весілля на Путильщині був калач [42, с. 193-201]. Немалу роль відігравали прикмети, пов'язані з ним. Виготовлення весільних калачів відбувалося з дотриманням старовинних традицій, в певні дні тижня (п'ятниця або субота) [19, с. 8]. Пекли їх у чистій, прибраній хаті. До цієї роботи брали хорошу газдиню. Перед роботою вона казали молитву, просячи Господа і Матінку Божу, щоб вийшли „файні калачі”, бо це віщувало добре життя молодій парі. Згодом починали класти ватру в печі, усе прибирали. Тісто добре вимішували, добавляли у нього яйця, олію. Вдало спечений коровай символізував щастя молодій родині, тріснутий – розлучення, загнічений – сердиту вдачу майбутньої невістки чи зятя. Спечені калачі кропили свяченою водою, щоб ніхто не зурочив їх та молоду пару. Малили їх медом, щоб молодим солодко жилося, щоб ніколи не в'януло їхнє обличчя й тіло. Калачі перев'язували по парах, щоб не розпадалися і молоді довіку були в парі. Усе це дійство супроводжувалось піснею (Додаток А 3, 4, 5). У четвер, на передодні весілля, до молодої приходили дружки щоб прикрасити

калачі барвінком, рутою-м'ятою, гронами калини, квітами, стрічками увесь цей процес супроводжувався піснями, зокрема такою (Додаток А 3, 6) [25, с. 184-190; 42, с. 193-201].

Обряд вінкоплетіння. Щоб почати шити вінок, молодим необхідно було нарвати барвінку. Його старалися назбирати в одному городі, тому, що вірили, що тоді молоді будуть триматися однієї хати, одного городу, як той кущик барвінку. За барвінком посиляли молодих дівчат або дружок. Вони його збирали разом зі сходом сонця і складали у білу хустину, несли до хати і дивилися, щоб хтось не перейшов дорогу навмисне з порожнім відром (Додаток А 3, 7). За дівчину, яка довго сидить у дівках говорили, що її барвінок ще не зійшов (Додаток А 3, 8) [25, с. 184-196].

Зірваний барвінок заносили у ту хату, де на стінах були образи. Стіл мав бути застелений вишитою скатертиною, на ньому мали стояти калачі з деревцем, освячена вода, мед, вучкур з вовни, решето з пшеницею. На цей стіл і клали хустинку з барвінком. Господиня ще мала мати пачку нових голок, молодому – новеньке *люстерко*, ножиці, довгу червону нитку, якої мало вистачити на цілий вінок, бо це віщувало довге і щасливе життя молодій парі. А якщо нитки не вистачало, то її мусіли доточувати, тоді молоді мали розходитися. Ще клали парні монети – на багатство, часник – проти мольфарства, *сухозлоть*, щоб життя було гарним. Починали шити віночок на чисте серце раненько, щоб встигнути до полудня [15, с. 8; 25, с. 184-196; 35, с. 240-244]. Його шила весільна *матка* або газдиня, що добре жила з чоловіком у першому шлюбі. Вона заходила до хати красиво одягнена і починала шиття віночка з молитви «Отче наш» [16, с. 8]. Перед тим, як матка починала шити вінок, йшла до молоді з *політіков*, щоб зміряти її голову, щоб знати який задовгий має бути вінок. Матка брала по три пелюстки барвінку та пришивала голкою з низу вгору, зліва направо й клала ряд за рядом аж до кінця, вузли чи хрести на вінку не мали бути. Після цього ушивала дві парні монети – переважно *талери* Марії Терезії і шматочок часнику [31, с. 242; 41]. Коли це було зроблено – матка голкою збирала два кінця докупі, а кінець нитки замотувала на голку. А на останок віночок мастила медом,

убирала сухозлотою, *лелітками*, говорила молитву і клала на калачі. Згодом ці калачі виносили на горище, щоб їх ніхто не бачив і не мольфарив. Весь процес шиття вінка супроводжувався співами (Додаток А 4, 9). Обидва атрибути – вінок молодої та молодого після весілля подружжя обов'язково зберігало протягом усього життя як оберіг свого сімейного благополуччя. Після закінчення шиття віночків мати молодої (молодого) дякувала матці за те, що вона шила вінок, а в пазуху опускала гроші. Від цих грошей не можна було відмовлятися, так не годилося, адже це був так званий відкуп [31, с. 242].

Весільні деревця. Перед весіллям старший дружба мав принести деревце до хати. Він йшов у ліс у чистій одежі. Йому треба було привітатися з лісом, землею, водичкою. Деревце рубав одним махом сокири, щоб було добре життя цієї пари [50, с. 178-189]. Дружба повинен був добре дивитися, який вершок ялинки рубає. Бо мало бути до пари – в рядах і гілках. Першими тато з мамою чіпляли дві або чотири чічки. А потім дружби з дружками бралися убирати червоними чічками із білими *трясунками*. А на вершок деревця прив'язували колосок пшениці на багатство та пір'я із хвоста півня та «косицю». Найцікавіше те, що як на деревці молодого так і молодої мало бути рівно 365 квіточок, які робили з кольорового паперу. Виготовленням квітів займалася наречена разом із дружками. Коли вбирали деревце, дружки співали (Додаток А 4, 10) [50, с. 179].

Отже, передшлюбні дії традиційного весільного обряду Путильщини символізували прощання молодих з дівочтвом і парубоцтвом. Вони виконували важливу соціальну й моральну функції, смислове значення якого полягало в емоційно-психологічній підготовці молодих до переходу в новий – сімейний статус. До обрядових дій, що передують весіллю відносяться: оглядини, сватання, запросини на весілля, церковні оповіді, обряд вишивання сорочки, рушників та випікання весільних короваїв.

РОЗДІЛ II. ТРАДИЦІЇ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ ГУЦУЛЬСЬКОЇ ЧАСТИНИ БУКОВИНИ

Традиційне гуцульське весілля – напрочуд захоплюючий обряд, своєрідне колективне «театралізоване» свято. Важко знайти інший ритуал з таким багатим розмаїттям побутових сцен, словесних діалогів, пісенних текстів. Особливо весілля гучне, барвисте, пам'ятне у селах на Путильщині й скільки сіл, стільки й різновидів цього обряду [48, с. 65-67].

Обрядодії головного весільного дня на Путильщині проводилися в суботу. З кінця ХІХ ст. по сьогодні в гірській частині Буковини вінчання в церкві стало обов'язковим і невід'ємним компонентом весілля. До цього був поширений тільки громадський шлюб, в основі якого були народні весільні звичаї. З часом обряд вінчання обростав специфічними елементами магічного, символічного, а часто і побутового характеру. Особливими ритуалами також характеризувався такий обряд, як «Повниця», який мав на меті обдарування молодих грошима, які певною мірою покрили б фінансові витрати батьків на проведення весілля. На Гуцульщині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. весільні обряди проходили у певній просторовій дислокації (дім молодого, дім молодої) і за певним характером руху нареченого [52, с. 164-175]. Також, важливу роль весільного обрядодійства на Путильщині виконували церемонії викупу молодої та дружок, завивання молодої, завішування весільного деревця та переїзд молодої до молодого, що являлися кульмінаційними моментами весільної обрядовості путильчан.

Одягання молодих до вінчання. В суботу вранці. Перед тим як іти до храму Господнього в домі молодого збиралися дружки. А в домі молодої дружки й дівчата, щоб розплести їй косу. Після купелі молоду збирали до вінчання. Коли починали збирати молоду, перший раз одягали сорочку «рукав'єнку» (Додаток А 4, 12; Б 1) [34, с. 150-162]. Переважно до 40-х рр. ХХ ст., таку сорочку вишивали нитками муліне а уже з 50-60 рр., почали використовувати бісер, *пацьорки*. Обов'язково вишивали рукави, нагрудну частину та краї сорочки. Відзначимо, що на Путильщині існувала особливість у вишиванні

сорочки, адже використовувалися тільки яскраві кольори: червоний, зелений, оранжевий, жовтий. Чим яскравіші кольори тим краще, і ні в якому випадку чорний. Переважали геометричні, орнітоморфні та рослинні орнаменти [34, с. 150-162]. На сорочку прикладали запаску або *опинку* і туго затягували широким тканим поясом. На ноги молодій вбирали тоненько виплетені панчохи з красивим узором зверху. А на панчохи взували постолі. Постолі робили зі свинячої шкіри на кожний день, а з телячої – на свята, до церкви та й до шлюбу. У постолі молодій клали трішки вовни, гроші – то на багатство. На шию клали *йордан*, *силянку*, коралі, *згарду*. На плечі убирали кожушок, гарно вишитий квітами. Його робили з овечої шкіри. Після того як мама та хрещена матка одягнули наречену, розпочинався обряд **«Розплітання коси»**, який у народі ще називали «Прощання з дівуванням». Він супроводжувався жалісними піснями (Додаток Б 2, 14-15) [48, с. 65-67].

Мати ставила стілець, покривала його кожухом. Старша дружка усаджувала молоду і пропонувала матері, батькові, сестрі, дівчатам та родичам розпочати ритуал розплітання коси. Підходячи, кожен символічно «розплітав косу», а дівчата співали. Мати брала гребінець, розпочинала розчісувати косу під супровід пісні (Додаток Б 2, 16) [45, с. 79-85].

Після цього старша дружка говорила: – *А тепер, мамо, просимо вас одягти дочці вінок*. І подавала молодій хліб з вінком [32, с. 132-147]. Мати брала з рук дочки вінок, промовляла: – *Благословлю щесєм-здоров'єм, доброю долею. Щесливо гуляй дочко, у весільнім віночку*. Підходила, цілувала доньку і одягала на неї вінок. Молода цілувала хліб, мамині руки. Після цього дівчата з піснями вбирали молоду (Додаток Б 2, 17). Тут же прикріплювали квіти й дружкам. На цьому розплітання коси і вбирання молодої завершувалося. Вона вставала. В цей час біля стільця метушилися дівчата, оскільки кожна хотіла першою сісти на друге місце. Згідно із звичаєм, хто перший присяде, невдовзі вийде заміж. Всі гості сідали за столи. Коли посиділи трохи матки розпочинали співати (Додаток Б 3, 18). – *Будьте татко й мамко здорові*. (Тато з мамою клали вінки на голову). Всі співали (Додаток Б 3, 19). На плечі молодій поверх кожуха

клали хустку та *рантух*. Молодий, коли йшов до шлюбу, убрав на себе красиво вишиту сорочку. На неї одягав шкіряний *черес*, який зачіпався на три-чотири пряжки. Під сорочку шили *поркіниці* або *гачі*, а коли було холодно *волосінки*. Молодий на плечі одягав кептар, а коли було холодно, особливо взимку, *сардак* червоного кольору, а в руках тримав *бартку*. На голову-капелюх, прикрашений пір'ям, з правого боку був пришитий вінок з барвінку та маленьке дзеркальце (Додаток В 1, 20) [34, с. 150-162].

Коли наречених одягнули, тато з мамою підходили до молодих з вінками на двох калачах, прибраних квітами, стрічками на яких золотом виблискували вінки. Молоді нахиляли свої голови. Батьки вклоняли вінок тричі. Матка пришивали, а дружки співали (Додаток В 1, 21). Батьки молодої та молодого говорили урочисті слова. А старший батько закликав всіх помолитися Господу Богу Ісусу Христу та Матері Божій [16, с. 8]. Після молитви молодят виводили до шлюбу (Додаток В 2, 22). Всі міцно ловилися за руки, старший дружба брав деревце і обходили стіл три рази. Молоді вклонялися три рази до калачів («*прощений хліб*») на чотирьох кутах. Цей звичай у гуцулів звався «*Проща*». Мама тримала миску над молодими з пшеницею, калачем, медом і обходила також три рази. Виходячи з хати, «віддавали честь» порогу топорцями. Молоді повинні були переступити поріг правою ногою. При цьому співали «Ой із загір'я місяченько» (Додаток В 2, 23). Старший дружба розривав коло, виводив всіх на царинку. Всі танцювали «Гуцулку», а мама пригощала кожного медом, обсипала пшеницею. Музика переставала грати. Виносили стіл. На столі образ Божої матері, два стакани зі свяченою водою в дірках двох калачів. Дружки стелили на підлогу ткану верітку перед столом (Додаток В 3) [53, с. 147-154].

Молоді ставали на коліна, схиляли голови, торкалися калачів. Молода, сівши на коня, дивилась через калач, прив'язаний на правій руці, на чотири сторони світу. Коли дивилась на схід. Їй бажали: «*Аби с була, як зоря красна*», коли на захід, мати казала: «*Аби с була, як сонце щасна*», коли на північ, до неї наближався батько і казав: «*Не знай ніколи ні нужди, ні зими*», коли на південь, дружки їй бажали: «*Аби вам всюди було мирно*». Усі додавали: «*Тай тишина, тай*

мила, тай тепленько було би в груді» (Додаток В 4, 1) Вишукувався весільний похід. Наречених супроводжували дружки та дружби, батьки, матки та інші гості. Зверху дружка одягала вишиту сорочку, опинку, або дві запаски. На ноги одягала вовняні панчохи, а по верх них постолі. На голові були різнокольорові віночки та стрічки до пояса. А дружби на плечі одягали вишиту сорочку кептар, капелюх та поркіниці (Додаток В 4, 2; В 5; В 6). Попереду йшли старші батько і matka [53, с. 147-154]. Вони були перев'язані вишитими рушниками. На вишитому рушникові несли прикрашений калач. Старший дружба, теж був перев'язаний рушником, ідучи попереду молодої, несучи деревце. Весільний похід супроводжував оркестр народних інструментів: скрипка, бубон, цимбали, трубка, сопілка [30, с. 268-275].

Вінчання. Дуже важливою частиною автентичного гуцульського весілля на Путильщині був обряд вінчання в сільській церкві [51, с. 146-160]. Для поїздки до вінчання в церкві використовували кілька пар осідланих і завітчаних коней, на яких їхали верхи молоді, дружби і дружки, батьки і матки (Додаток В 7). За ними йшли гості, які бажали взяти участь у вінчанні молодих. По дорозі до церкви гості співали (Додаток В 7, 31). За народним звичаєм до церкви молодий і його весільний поїзд їхали першими, а з церкви першою їхала молода. Прибувши до церкви, посланці повідомляли про це священика. А всі співали (Додаток В 7, 32). Коли молодий під'їжджав до церкви, злізав з коня і підходив до молодої. Вони тричі вклонялися один одному, а тоді заходили до церкви. Односельчани під церквою пильно стежать за поведінкою молодих. Якщо, під'їхавши до церкви, молодий не зсаджував наречену з коня, то це означало, що він жениться з примусу батьків, а якщо зсаджував по любові. Перед входом до церкви молодята обмінювалися маленькими калачиками, які одягали одне одному на руки [44, с. 148-161]. У церкву заходили всі окрім молодих дівчат і хлопців. Старожили краю розповідали, що існувало повір'я, що хто з них зайде, то скоро не одружиться. Обряд церковного вінчання проводив священик за чітко визначеним ритуалом, що справедливо вважався гуцулами основним сакральним дійством, кульмінацією гуцульського весілля. З вінчанням пов'язані

різні дії забобонного характеру. Люди ворожили про щасливий чи нещасливий шлюб на свічках. Якщо в церкві яскраво горіли свічки, то буде веселим життя молодих, а якщо у когось погасла свічка, той раніше помре. Молода завжди намагалась стати першою на церковний поріг чи на рушник, що стелили перед престолом аби верховодити над чоловіком [51, с. 146-150].

Вийшовши з церкви, молоді дивилися на сонце через отвір весільних калачів, розривали їх і частували ними «на щастя» всіх присутніх на вінчанні (Додаток Г 1) [16, с. 8]. Існувало повір'я, хто саме із наречених відірве більший шматок калача, той і буде головним в сім'ї. Під час цього всі співали (Додаток Г 1, 35). Матка показувала калач та промовляла: – *Єк увидите в нашій сім'ї будут рівні права. Тож давайте весільним калачем гостей пригощати* (Додаток Г 2). Кнєгиня на церковному майданчику перев'язувала рушниками весільних батьків і маток. Після вінчання деревця молодих з'єднували до купи. По дорозі від церкви додому весільна процесія співала весільні пісні під супровід троїстих музик. Наступним весільним дійством була урочиста зустріч молодих на подвір'ї власного будинку (Додаток Г 3; Г 4). При цьому дружби і батьки знімали молодого-кнєзя і молоду-кнєгиню з коней, ставили в один гурт із весільним деревцем у центрі. Молодих вітали з вінчанням батьки і тричі обходили навколо них. Під час цього обрядового обходу (за сонцем) мати тричі частувала молодих та дружбів і дружок медом, постійно підкидувала вгору зерна пшениці з решета, які падали на молодих та гостей. Цей весільний обряд у гуцулів мав назву «**Обсипання молодих**» і вважався одним із важливих весільних дійств [53, с. 147-154].

Весільні співи та жарти. Жарти, дзвінкий сміх розливався довкола. Співали в щасливий день, народні пісні, а допомагали їм музиканти. Музика, зазвичай, була троїста гуцульська: скрипка, бубон та цимбали (інколи обходилися й однією скрипкою). В окремих випадках до них додавалися: *клярник* (флейта), *фласрка* та *денцівка* (різновиди сопілки). Що надавали музиці солов'їної тонкості, згодом – акордеон та трубка (труба) (Додаток Ж). Співали різні пісні (Додаток З). Вже під вечір запрошені гості починали сходитися.

Наречені завжди заздалегідь просили пару яка гарно живе, щасливі у шлюбі, щоб вони першими прийшли на весілля, щоб ніхто не перейшов дорогу, щоб не прийшов хтось розведений [40, с. 192-204]. Вони приносили із собою калачі та дари для наречених, ці дарунки потрібно було заховати від злого людського ока, переважно на горищі, або під дахом (Додаток К) [56, с. 18-25].

Привітання молодих. У центрі сиділа молода. До неї підходили гості, вітали та давали свої подарунки, зі словами: *«Прошу, пані молода, на калачі»*. Після цього молода підводилася та дякувала: *«Файно дякую вам, що ви прийшли до мене на весілля, щоб ви були такі файні, єк ваші дари»*. Мати і батько молодої запрошували всіх гостей до столу [40, с. 192-204]. Молода сиділа в центрі кола. Біля неї на столі стояло деревце з калачами. З одного боку сиділи дружки, а з іншого батьки і матки. Частування гостей, як завжди, починав батько-господар дому. Перший келих він, а потім і мати пили до молодої. Характерною особливістю було те, що батьки не сиділи за столом. Дружки та дружби також завжди були на ногах. Вони допомагали господарям розносити страви. Гості веселилися, співали пісні різних жанрів (Додаток К, 44). Молодь довго не затримувалася за весільними столами. Пообідали, і на подвір'я до танцю. Найбільш популярними танцями на гуцульському весіллі є: «Полька», «Голубок», «Гуцулка», «Каперуші», «Аркан» та ін. (Додаток Л) [54, с. 117-122].

Весільна кухня на Путильщині. На гуцульському весіллі завжди було дуже багато страв. Обов'язковими весільними стравами були капуста, бринза, по можливості буженина та солонина [13, с. 8]. Також, гості частували апетитний *студенець* та соковиту гуцульську буженину, ароматну домашню ковбаску зі шкварками та печеню, буряковий борщ, голубці, *кулеши*, *бануш*, гуцульський борщ з білим буряком, *цвіклі* та *шухи*, *барабуліники*, *книш*, *гусянку*, капусту з бужениною, пампушки, *фасулі* зі сливами сушеними, юшку з буряка з бужениною, бринзу, *вурду*, кишку та ін. Характерне для гуцульської кухні і щедре використання приправ. З напоїв вживали *вар*, вишнівку, грушівку та ін. [13, с. 8]. Цікавою особливістю на гуцульському весіллі є те, що з алкогольних напоїв була тільки одна пляшка горілки, якої вистачало на все весілля, адже пили її наперстком. Під вечір у неділю всі гості збиралися за весільними столами. Наприкінці цього застілля проводився весільний обряд **«Повниця»**, який мав на

меті обдарування молодих грошима, які певною мірою покривали фінансові витрати батьків на проведення весілля. Якщо весілля проводилося окремо, то у молодого повницю проводила старша матка, а у молодой старший батько. При цьому від кожної сім'ї, яка прибула на весілля (на Путильщині таких гостей від сім'ї називали одним словом «Хата»). Запрошувався глава сім'ї та всі присутні її члени такими словами: *«Просить пан молодий (чи пані молода), аби були ласкаві приступити до повниці...»*, а далі називали прізвище та ім'я глави сім'ї та імена всіх присутніх її членів [40, с. 192-195]. Запрошені підходили до молодих і обдаровували їх грошима. За давньою гуцульською традицією, старший батько, або старша матка оголошували усім гостям, скільки грошей було здано у повницю від кожної «Хати», а потім через отвір в калачі клали гроші у дерев'яну миску. В такий спосіб миска наповнюється грошима (звідси і походить сама назва обряду «Повниця»). Варто зазначити, що, у таких селах Путильського району, як Підзахаричі, Розтоки, Мариничі та Петраші, розпорядник весілля(старші батько; матка) не оголошували скільки грошей було здано від кожної сім'ї. Старша матка і батько, брали рознос з келихами і підходили до кожної пари за столом. Гості випивали, брали печиво, яке теж випікалося спеціально до повниці. Першими пили повницю батьки та рідні нареченої. При цьому дружки, мати, співали (Додаток Л, 46, 47; Л 1, 48, 49). Після завершення весілля старший батько, або матка оголошували для всіх присутніх гостей суму зданих грошей і дякували гостям [40, с. 192-204].

Викуп молодой та дружок. Уже ввечері до оселі прибував кортеж молодого. У супроводі дружбів та музикантів, він направлявся до хати несучи на рушникові хліб-сіль. На порозі їх зустрічали батько з матір'ю. Дружки сідали біля молодих. Дружки викупували дружок. А молодий – молоду. Переважно менший брат молодому продавав молоду [53, с. 147-154]. Після жвавих переговорів, погодившись на викуп, брат забирав гроші та тікав, щоб не дістати паском. Потім дружки викупували дружок, яких продавав старший батько. Гості в цей час співали пісень, було чути сміх, жарти. Викуп давався грішми. Мати співала (Додаток Л 1, 50). Коли досягли згоди, дружка перев'язувала вишитим рушником, а він давав їй гроші. Під час цього гості співали (Додаток Л 1, 51). Потім дружба брав дружку на руки і виносив на подвір'я [53,

с. 150-154]. Там вони танцювали «Гуцулку». І так кожна пара (Додаток Л 2). Після цього батьки запрошували гостей до весільного столу. Всі веселилися, співали (Додаток Л 2, 53) [40, с. 201].

Завивання молодої. Після «повниці» всі виходили із-за столу. Молоді ставали на коліна на постелену *джиргу* біля столу, а старший батько говорив «Прощу». Потім молоду пару саджали посеред танцювального залу на стільці, застелені ліжниками, напроти них сідали батьки з калачами в руках. Матері знімали віночки з молодих, одночасно, ставлять на калачі. Старша матка розплітала, знімала чільце, всі віночки і по черзі віддавала батькам (Додаток М) [45, с. 79-85]. Все це супроводжувалося мелодіями скрипки та обрядовими співанками (Додаток М 1, 55). Після зняття з голови вінка, чільця і прикрас, молодий зав'язував хустку на голову молодій і цілував свою господиню. Молоді підводилися зі стільців, а дівчата в свою чергу старалися швидше присісти на стільці, де сиділи молоді, щоб не засиджуватися у дівках, а швидше вийти заміж (Додаток М 1, 56). Знімали із дружбів, дружок, батьків, маток весільні квітки. Молода пара танцювала «Гуцулку» та запрошувала усіх до танцю. Молода прощалася з рідними і перетанцювала з друзками й дівчатами [56, с. 18-25]. В кінці застілля вінчальний батько чи дружба брав зі столу весільне деревце, виходили всі в *данцовню*, танцювали з деревцем, супроводжували деревце та дружбів надвір музикою, піснями. Йшли до тієї хати, де мала жити молода пара, швидко вилізав на верх найкращого дерева, переважно яблуню, перед хатою, та прив'язував його там. Коли дружба прив'язував деревце, гості співали народні пісні (Додаток М 1, 57). Прив'язавши деревце дружки, дружби, батьки та молоді співали гостям які прийшли до них на весілля (Додаток М 1, 58). На цьому весілля закінчувалося. Молодий забирав молоду до себе. А гості розходилися по домівках. [14, с. 8; 27, с. 99-101; 28, с. 305-311].

Отже, весілля на Путильщині напрочуд самотутнє та автентичне, багате на розмаїття своїх пісень та має свої характерні обряди. Насамперед, важливу роль відігравало вбрання кнєзя-молодого, кнєгині-молодої, дружбів та дружок. Другою важливою ознакою весільного обряду була присутність гуцульських трієстих музик, які виконували основні народні гуцульські мелодії для співу і танців, а також, наявність страв гуцульської народної кухні [54, с. 117-122].

РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯВЕСІЛЬНОГО ПЕРІОДУ СІМЕЙНОЇ ОБРЯДОВОСТІ ПУТИЛЬЧАН

На Путильщині останній цикл весільного обряду носив переважно розважально-ігровий характер з послабленою магічною функцією. Для зміцнення зв'язку молодих із батьками та для полегшення адаптації нареченої в новій оселі проводилися ряд післявесільних обрядів. Насамперед, це гостина молодої сім'ї та найближчої рідні батьків молодої, яку путильчани називали – міни та калачини. Також післявесільні обряди (пропій, відїдини) проходили й у домі нареченого, де молоде подружжя влаштовувало застілля, щоб «запити» своє господарство. Але вже на початку ХХ ст. міни з весільного обряду почали зникати [47, с. 241-249]. Довше затримався післявесільний обряд - калачини, який проходив через місяць або й більше після весілля. Молодий господар їхав до міста, накуповував там калачів та напоїв. Потім молода пара запрошувала весільних батьків, родичів, сусідів на нове господарство. Після чого подружжя дякувало весільним батькові й матці, та віддавали їм калачі за те, що вони допомагали проводити весілля.

Наступного дня після весілля, в хаті молодого знову збиралися гості на так званий «*пропій*» [37, с. 135-204]. У ньому брали участь як гості молодого так й молодої. Дружбу потай посиляли з калачем за маткою, і як тільки вона наближалася до дому молодого, її зустрічали веселими вигуками. І вона на прохання гостей відмикала кімнату, де перебували молодята. Якщо молоду визнавали незайманою, то матка передавала матері молодого чоловіка сорочку, в якій молода спала. У такому разі всі радісно веселилися, а до всіх пляшок з горілкою та чарок прив'язували червоні вовняні нитки, щоб усім було відомо, що молода була незайманою. Але якщо молодого обдурили, то він потайки повідомляв про це одному зі своїх друзів, як правило, дружбі, потім з жінки сильно глузували. Однак ця обставина якихось інших наслідків не мала і про те, що шлюб може бути недійсним, ніхто не думав. А між тим жінки і чоловіки сідали за стіл та співали (Додаток М 1, 59) [37, с. 135-139].

Дружба, на честь якого гості теж затягують пісень, йшов до молодят, і вони сідали до гостей за стіл. Потім чоловіки дарували їм гроші, а жінки – рушники і т. п. За це молода жінка частувала гостей горілкою. Але гості не хотіли їсти, якщо їх не будуть до цього припрошувати. Тому вони співали (Додаток М 1, 60). А потім співали кухарці (Додаток М 1, 61) [33, с. 180-195].

Варто відзначити, що на відміну від Путильщини цікавими також були післявесільні традиції на території Буковинського Передгір'я, а також сусідньої Івано-Франківської області, а саме Косівського району (с. Великий Рожин). Як відзначав Г.Маковій, «коли у хаті з'являлася невістка, їй у вівторок (би не боялася ніякої напасти) родина молодого «передавала стіл» [13, с. 8]. Застеливши його своєю скатертиною, на знак того, що свекрушині руки відтепер можуть спочивати від печі, бо з'явилися молоді, вона опівдні (знак того, щоб усе йшло вповні) викладала на столі, усе що зуміла спекти та зварити. Покуштувавши страви, родина молодого, якщо була задоволена смаком та якістю приготовленого, за кути тричі піднімала стіл, а у четвер, коли йшла до невістчиних батьків на похліблення – мовби на відгук про справність їхньої дочки, – дарувала їм скатертину: «Це вам за вашу дочку, яка сама дуже смачно пече і варить» [32, с. 132-147].

Якщо молодій господині їжа не вдалася, господар невдалу страву виносив собаці і перевертав верх дном собачу будку, щоб бачили сусіди, як батьки молодій підготували свою доньку до майбутнього сімейного життя. Собача буда стояла перекинутою аж до похліблення. Хтось про цей факт сповіщав батьків молодій і вони, таємно від людського ока, йшли «поправляти буду» – викликати на нейтральну територію сватів (бо до тижня не мали права наближатися до хати, де мешкала тепер їхня донька), додавали у придане ще щось: поле чи якусь живність. Свати тоді ставили буду на місце, бо інакше могли іти з нею на похліблення до невістчиних батьків [13, с. 8].

На перехрестях доріг буду клали на землю, між дошки, з яких вона була зроблена, тикали усілякого бадилля, при тім приплескуючи у долоні та

витанцювуючи. Тому кожна мати дуже пильнувала, аби дочка була вмілою та вправною господинею. А от наприклад на Хотинщині, а саме в с. Шилівці, після завершення обрядодій основного весільного дня, на другий день свашки від молодої несли до хати молодого сніданок, призначений для молодої господині. Кожна з свашок несла якусь зі страв: курку, голубці, начинку. Перед виходом з подвір'я молодої розпочинала грати музика, свашки пританцювуючи, виходили на вулицю [54, с. 117-122]. Якщо молодий жив недалеко, то свашки йшли пішки, а якщо віддалено, то їхали возом (фірою), який прикрашали квітами, зеленими гілками, стрічками. Прийшовши на подвір'я молодого вони також танцювали з мисками в руках. Потім сідали за стіл, пригощалися їжею, яку приготували для них у молодого, а принесена їжа віддавалася молодим.

Пригостившись свашки вирушали назад до хати батьків молодої. А свашки молодого готувалися в цей час іти з візитом – відповіддю до хати батьків молодої. Їх перев'язували червоними стрічками через плечі і вони з червоними квітами вирушали у дорогу по селу. Прийшовши до хати батьків молодої, свашки, танцюючи, заходили на подвір'я, обв'язували батьків і родичів молодої червоними нитками, що символізувало честь і незайманість нареченої, яка стала дружиною їхнього сина. Свашок саджали за стіл і частували [39, с. 158-167]. Після пригощання виготовляється факел, який несуть до хати молодого. Перед ворітьми запалювали смолоскип, танцювали навколо нього. Танцем всі заходили на подвір'я, далі за стіл, де знову відбувалося пригощання і дарування. Свати повинні були одягнути подарунки, які щойно отримали. Молодий саджав тещу на стілець, а дружби приносили на руках і саджали на стілець біля неї сваху – маму молодого.

Свашки в цей час частували одна одну горілкою або вином. Дружби відносили назад маму молодого, за що отримували винагороду - певну суму грошей. Усі виходили з-за столу, звучала маршова музика, потім була прощання-частування на воротах. Цей післявесільний обряд в селі Шилівці, як і на Путильщині-називався пропій. У селі Недобоївці Хотинського району,

крім їжі молодій несли також довгу пражину (палицю), кожівку, червону хустку та ганчірку. Згодом матка заходила до хати молодої і знову перевдягала молоду. Переконавшись у її чесності, свашки витанцьовуючи вулицями села, прями кожівку, а на довгу пражину чіпляли нову червону хустку. Для всіх це була велика радість [17, с. 8].

На Путильщині 5 день весілля носить досить дивну назву «*сміховини (сміїни)*». У цей день, який, щоправда, не завжди святкують. Молода пара разом з родичами чоловіка відвідувала батьків молодої жінки. Вже сама назва цього дня показує, що він не для того, аби не сумувати. Під час обряду сміїн молоді знімали з рук сирні калачі. Молодий давав свій калач дружбі, а молода-дружці. Інколи сирні калачі вішали молодим газдам під ікони, де вони зберігалися довгі роки на згадку про весілля, та від злого ока [33, с. 180-195].

Також, цікавими є особливості післявесільних обрядів в Прутсько-Дністровському межиріччя та Буковинському Поділлі. Ввечері всі гості знову приходили на весілля, але вже до молодого. Там матка перев'язувала всім присутнім руки червоною ниткою, а сама одягала вінок молодої собі на голову, намащувала медом шматочки калача і роздавала гостям. Все це символізувало чесність нареченої. Якщо молода не зберегла свою дівочу цнотливість та дізнавшись про це свашки співали різні сороміцькі пісні.

В такому випадку свашки чіпляли на довгу пражину не нову червону хустку, а чорну пірвану ганчірку. Це було великим соромом для нареченої та її сім'ї. Матка вже не одягала вінок на голову, а клала його спочатку на кішку, собаку, бо якщо вона зразу одягне собі вінок нечесної нареченої, то за повір'ям на її сім'ю посипалися б різні нещастя (здихала б худоба, хворіла б родина). Коли на другий день весілля до нареченого приходили гості, то матка перед усіма розривала на шії нечесної молодої святкове намисто. Це було страшенним соромом і доходило навіть до того, що родини розходились між собою. Дещо відмінним є післявесільний обряд на Заставнівщині. У понеділок зранку молода господиня прибирала у молодого вдома. Родичі навмисно смітили в хаті, жартуючи, а молодий виганяв їх [34, с. 150-162].

А от на Путильщині, через тиждень після весілля молоді йшли до батьків молодої на «*міни*» і батько молодої повинен був віддати, що «*мінів*» (обіцяв) дати їй у віно під час сватання і заручин. З цього приводу влаштовувалась гостина. При цьому співають (Додаток М 1, 62). На початку ХХ ст. міни з весільного обряду вже почали зникати. Довше затримався післявесільний обряд-*калачини*, відбувався через місяць після весілля. Молодий купував калачі й напої (подарунки, гостину), кликав весільних батьків та інших гостей, щоб запити своє господарство. За звичаєм, молоді висловлюють подяку своїм батькам, батьки у свою чергу чимось обдаровують молоде подружжя. Цей останній акорд весілля відбувався зі співами і танцями. Отже, для зміцнення зв'язку молодих із батьками та для полегшення адаптації нареченої в новій оселі проводився ряд післявесільних обрядів. Важливе місце в означеному аспекті відводилося циклу обрядів, які відбувалися після шлюбної ночі й символізували входження невістки до родини чоловіка. Зокрема, сюди відносилися обряди розтоплювання печі, посилення по воду, скроплення водою домашнього господарства, приготування обіду, частування свекрів та насамперед це гостина молодої сім'ї та найближчої рідні батьків молодої, яку путильчани називали – міни та калачини. Пізніше, на початку ХХ ст. міни з весільного обряду почали зникати [52, с. 164-175]. Також, післявесільні обрядодії (пропій, відїдини) проходили й у домі нареченого, де молоде подружжя влаштовувало застілля, щоб «запити» своє домашнє господарство.

Таким чином, останній цикл весільного обряду на Путильщині носив переважно розважально-ігровий характер з помірною магічною функцією, оскільки післявесільні обрядодії повинні були зміцнити зв'язок між родинами молодих, а також полегшити при звичаєння молодої в чужому домі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, провівши польові етнографічні дослідження, записавши розповіді старожилів досліджуваного регіону, а також путильчан, яких безліч разів запрошували бути весільними батьками і матками та мали великий досвід в організації весілля, однозначно можна стверджувати, що традиційні гуцульські весільні обрядодії напрочуд самобутні, багаті на розмаїття пісень, цікаві, захоплюючі, хвилюючі й емоційні сцени словесних діалогів, забав, ігор, приповідок і віншувань. Після проведених нами досліджень необхідно констатувати наступне:

1. Передшлюбна частина гуцульського весілля передбачала обрядове відокремлення наречених від неодруженої молоді, емоційно-психологічну підготовку молодих до переходу в сімейний статус і тривала 2-3 тижні, інколи місяць. Передвесільний цикл весільної обрядовості Путильщини супроводжувався оглядинами та сватанням. З плином часу комплекс цих передвесільних обрядів спрощувався і зберігся, певною мірою, як елемент традиції. Досить часто вони відігравали символічне значення, а з плином часу значно послабилися їхні правові функції. Це пов'язано насамперед із соціально-економічними умовами й станом сімейно-шлюбних відносин, що призвело до власне вільного вибору подружньої пари.

2. Після того як дівчину просватали за 3-5 тижнів до весілля, робилися три церковні оголошення. З одного боку це позначало освячення згоди молодих і їхнього наміру одружитись, а з іншого – надання можливості громадськості виявити своє ставлення до молодих і їх родичів.

3. Обов'язковим елементом гуцульського весілля, який зберіг свою первинність та самобутність до наших часів, був коровайний обряд. Технологія виготовлення тіста для калача була досить складною і мала свої особливості. Збереження й побутування цього обряду протягом століть, наявність вірувань, обрядових пісень, пов'язаних із виготовленням та розподілом обрядового хліба свідчать про те, що калач наділявся в минулому магічною силою, яка мала забезпечити молодим добробут і міцний шлюб.

Також, на Путильщині зберегли свою автентичність, звичаї шиття вінків нареченим та прикрашення весільного деревця, які відбувалися в четвер у супроводі пісень. А отже, дотримання всіх етапів обряду та вдале їх виконання віщували щасливе життя молодому подружжю.

4. Проаналізувавши різні типи джерел, а також зосередивши свою увагу на аналізі автентичних пам'яток матеріальної культури досліджуваного періоду ми визначили основні ознаки гуцульського весілля Путильщини. Передусім, сюди відносяться вбрання кнєзя-молодого, кнєгині-молодої, дружбів та дружок. Іншою важливою ознакою була присутність капели гуцульських троїстих музик, яка виконувала основні народні гуцульські мелодії для співів й танців, а також наявність основних страв гуцульської народної кухні м'ясо-молочного складу. Кульмінаційними моментами весільної обрядовості путильчан були церемонії викупу молодої та дружок, завивання молодої, завішування весільного деревця та переїзд молодої до молодого. Весілля закінчувалося обрядами шлюбної ночі (переодягання молодої, вивід її до гостей, демонстрація цнотливості), які на Путильщині побутували в помірному символічному відображенні.

5. Для зміцнення зв'язку молодих із батьками та для полегшення адаптації нареченої в новій оселі проводився ряд післявесільних обрядів. Насамперед, це гостина молодої сім'ї та найближчої рідні батьків молодої, яку путильчани називали – міни та калачини, які почали зникати з весільного обряду на початку ХХ ст. На Путильщині останній цикл весільного обряду мав переважно розважально-ігровий характер з помірною магічною функцією. Загалом, більшість сучасних весільних обрядодій на Путильщині, зазвичай, проходять за семантичними особливостями, послідовними дефініціями та видовими елементами історично сформованого ритуалу, який є одним з найбільш недосліджених у регіональних етнографічних дослідженнях на території України, тому його вивчення буде продовжено в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Свідчення Дячук Євдокії Михайлівни 1930 р. нар., яка проживає в с. Стебні Путильського р-н Чернівецької обл.
2. Свідчення Шпинтук Марії Петрівни 1963 р. нар., яка проживає в с. Великий Рожин, Косівського р-н Івано-Франківської обл.
3. Свідчення Пасарюк Петрунії Дмитрівни 1943 р. нар., яка проживає в с. Усть-Путила Путильського р-н Чернівецької обл.
4. Свідчення Амаркулес Ганни Юріївни 1975 р. нар., яка проживає в смт. Путила Путильського р-н Чернівецької обл.
5. Свідчення Нестор Гафії Миколаївни з 1943 р. народження, яка проживає в смт. Путила Путильського р-н Чернівецької обл.
6. Свідчення Самборської Валентини Іванівни з 1944 р. нар., яка проживає в смт. Путила Путильського р-н Чернівецької обл.
7. Свідчення Торак Василини Танасіївни з 1940 р. нар., яка проживає в смт. Путила Путильського р-н Чернівецької обл.
8. Свідчення Самборського Івана Дмитровича з 1946 р. нар., який проживає в смт. Путила Путильського р-н Чернівецької обл.
9. Свідчення Мацьопи Георгія Гавриловича з 1938 р. нар., який проживає в смт. Путила Путильського р-н Чернівецької обл.

Література

10. Буковина. Загальне краєзнавство / За ред. В. Ботушанського, О. Масана, В. Іванюка – Чернівці: Зелена Буковина. 2004. – 488 с.
11. Витвицький С. Історичний нарис про гуцулів / С. Витвицький. – Коломия: Світ, 1993. – 96 с.
12. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість / В. Гнатюк. – К.: Наукова думка, 1966. – 248 с.
13. Дмитрюк В. Аби мав що їсти, кохання само прийде. Обзорини / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 27 (7904). – 4 липня. – С. 8.

14. Дмитрюк В. Весільні деревця старав старший дружба / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 32 (7909). – 8 серпня. – С. 8.
15. Дмитрюк В. Віночки молодим шили натшєсерце до полудня / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 33 (7910). – 15 серпня. – С. 8.
16. Дмитрюк В. Вінчїне могли перенести, єкшо молодї не знали молитов / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 29 (7906). – 18 липня. – С. 8.
17. Дмитрюк В. Єк молодих до вінчєня убїрали / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 35 (7912). – 29 серпня. – С. 8.
18. Дмитрюк В. Сорочку собі вишивала / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 30 (7907). – 25 липня. – С. 8.
19. Дмитрюк В. Файні колачі віщують добре житє молодїй парї / В. Дмитрюк // Карпати. – 2014. – № 31 (7908). – 1 серпня. – С. 8.
20. Кайндль Р.Ф. Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази / Р.Ф. Кайндль. – Чернівці: Молодий буковинець, 2003. – 200 с.
21. Кайндль Р.Ф., Манастирський О. Русини на Буковині / Р.Ф. Кайндль. – Чернівці: Зелена Буковина, 2007. – 191 с.
22. Кожолянко Г. Етнографія Буковини / Г. Кожолянко. – Чернівці: Золоті Литаври, 2001. – Т. 2. – 424 с.
23. Кожолянко Г. З джерел гуцульських говірок / Г. Кожолянко // Гуцульщина. – 2000. – № 59.
24. Кожолянко Г. Народознавство Буковини. Народна їжа українців / Г. Кожолянко. – Чернівці: Рута, 2000. – 104 с.
25. Кожолянко О. Барвінковий обряд Прутсько-Дністровського межиріччя Буковини як елемент передшлюбного дійства традиційного весільного обряду / О. Кожолянко // ПССІАЕ – Чернівці: Прут, 2004. – Т. 1 (17). – С. 184-196.
26. Кожолянко О. Весільна обрядовість міського населення України / О. Кожолянко // Видатні науковці Чернівецького університету. Р.Ф. Кайндль. Матеріали V Міжнародної наукової конференції „Кайндлівські читання”, 16-17 травня 2008 р. Частина 2. – Чернівці: Прут, 2008. – С. 87-90.

27. Кожолянюк О. Весільне деревце як елемент весільної обрядовості Буковини (на прикладі Заставнівського району) / О. Кожолянюк // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали та дослідження: збірник наукових праць. – Донецьк: Рідний край, 2004. – Т. 4. – С. 99-101.
28. Кожолянюк О. Весільне деревце як невід'ємний атрибут буковинського весілля / О. Кожолянюк // Матеріали II Міжнародного наукового семінару „Кайндлівські читання”, 28-29 травня 2005 р. – Чернівці: Прут, 2005. – С. 305-311.
29. Кожолянюк О. Весільні головні убори та обряди, пов'язані з ними на Буковині / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2009. – Т. 1 (27). – С. 167-180.
30. Кожолянюк О. Весільні чини буковинського весілля / О. Кожолянюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. М.М. Алексієвця. – Тернопіль: ТДПУ, 2004. – Вип. 1. – С. 268-275.
31. Кожолянюк О., Паук О. Використання монет у весільній обрядовості Буковини / О. Кожолянюк // Матеріали II Міжнародного наукового семінару „Кайндлівські читання”, 28-29 травня 2005 р. – Чернівці: Прут, 2005. – С. 242.
32. Кожолянюк О. Використання хліба у весільній обрядовості буковинців / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2007. – Т. 2 (24). – С. 132-147.
33. Кожолянюк О. До питання про трансформацію деяких давніх обрядів у сучасній весільній обрядовості міського населення України / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Т. 2 (30). – Чернівці – Вижниця: Черемош, 2010. – С. 180-195.
34. Кожолянюк О. Доповнюючі елементи традиційного весільного костюма на Буковині / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Золоті литаври, 2007. – Т. 1 (23). – С. 150- 162.
35. Кожолянюк О. Дослідження весільної обрядовості на Буковині / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Т. 2 (26). – Чернівці: Зелена Буковина, 2008. – С. 230-244.

36. Кожолянюк О. Дослідження української весільної обрядовості у ХІХ ст. / О. Кожолянюк // ПССІАЕ – Чернівці: Золоті литаври, 2006. – Т. 2 (22). – С. 150-162.
37. Кожолянюк О. Етапність гуцульського весілля / О. Кожолянюк // Матеріали ІІІ Міжнародної наукової конференції „Вікно в європейську науку” присвяченої 140-річчю від дня народження Р.Ф.Кайндля. Чернівці, 20-21 травня 2006 р. – Чернівці: Прут, 2006. – С. 135-139.
38. Кожолянюк О. Жіночі весільні головні убори Буковини / О. Кожолянюк // Іван Франко і Буковина: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці, 22 вересня 2006 р. – Чернівці: Прут, 2006. – С. 252-257.
39. Кожолянюк О. Запрошення гостей у весільній обрядовості українців, молдаван та румунів Буковини / О. Кожолянюк // Русин. – № 2 (20). – 2010. – С. 158-167.
40. Кожолянюк О.В. Запрошення на весілля як елемент весільної обрядовості населення Буковини кінця ХІХ – початку ХХ ст. / О.В. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2004. – Т. 2 (18). – С. 192-204.
41. Кожолянюк О. Збереження національної ідентичності українців у весільній обрядовості у ХХ – на початку ХХІ ст. / О. Кожолянюк // Україна. Нація. Державність: Народний Рух України у новітньому українському державотворенні та розбудові громадянського суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20- річчю створення Народного Руху України, Івано-Франківськ, 29 жовтня 2009 р. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 284 с.
42. Кожолянюк О. Коровайний обряд у весільній обрядовості Буковини / О. Кожолянюк // Матеріали VI міжнародного наукового семінару «Черезовські читання». –Чернівці, 20 березня 2004 р. – Чернівці: Прут, 2004. – С. 193-201.

43. Кожолянюк О., Шепенюк В. Обмін дарами між молодими як елемент весільної обрядовості українців Буковини / О. Кожолянюк // Буковинський історико-етнографічний вісник. – 2004. – Вип. 6. – С. 185-189.
44. Кожолянюк О. Обмін дарами між молодими як складова частина дівич-вечора буковинського весілля / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Т. 2 (20). – Чернівці: Прут, 2005. – С. 148- 161.
45. Кожолянюк О. Обряд „покривання” молодої в буковинській традиційній весільній обрядовості / О. Кожолянюк // Ми – українці, ми – українські: Матеріали Буковинської науково-практичної конференції, Чернівці, 2 листопада 2007 р. – Чернівці-Вижниця: Черемош, 2007. – С. 79-85.
46. Кожолянюк О. Особливості передвесільного періоду сімейної обрядовості гуцулів Буковини / О. Кожолянюк // БІЕВ. – 2003.– Вип. 5. – С. 203-207.
47. Кожолянюк О. Особливості передвесільного циклу весільного обряду Прутсько-Дністровського межиріччя Буковини кінця XIX – початку XX століття / О. Кожолянюк // Матеріали I Міжнародного наукового семінару „Кайндлівські читання”, 22-23 травня 2004 р. – Вижиця: Черемош, 2004. – Ч. 1. – С. 241-249.
48. Кожолянюк О. Особливості початку весільного дня на Гуцульщині / О. Кожолянюк // Буковина: історичні та етнокультурні студії. Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Кайндлівські читання», 16-17 травня 2007 р. – Чернівці: Прут, 2007. – Ч. II. – С. 65-67.
49. Кожолянюк О., Корнілович І. Сватання та заручини українців Гуцульщини (гірських районів Івано-Франківської та Чернівецької областей) // Буковинський історико-етнографічний вісник. –2004. – Вип. 6. – С. 142-146.
50. Кожолянюк О. Символіка весільного гільця та особливості його обрядового вживання на Буковині / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2010. – Т. 1 (29). – С. 178-189.

51. Кожолянюк О. Територіальні варіанти обрядів, пов'язаних з вінчанням, на Буковині / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2008. – Т. 1 (25). – С. 146-160.
52. Кожолянюк О. Українська весільна обрядовість в історико-етнографічних дослідженнях ХХ ст. / О. Кожолянюк // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2006. – Т. 1 (21). – С. 164-175.
53. Кожолянюк О. Функції весільних чинів у традиційному буковинському весіллі // ПССІАЕ. – Чернівці: Прут, 2005. – Т. 1 (19). – С. 147-154.
54. Курінна М. З історії танцювальної культури Гуцульщини: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. // Народна творчість та етнологія. – 2014. – № 1. – С. 117-122.
55. Словник Буковинських говірок / За ред. Н.В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.
56. Чига Ю. І я гуцул, і ти гуцул // Громада. – 2015. – № 39/3. – С. 18-25.
57. Шекерик-Доників П. Дідо Иванчик. – Верховина: Гуцульщина, 2007. – 496 с.
58. Шухевич В.О. Гуцульщина: В 2-х ч. – Верховина: Гуцульщина, 1997. – 352 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А 1

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

1. *Бáнуш* – страва, приготовлена із кукурудзяного борошна і сметани, заправлена шкварками, грибами та бринзою тощо.
2. *Барабу́ліники* – старовинний гуцульський картопляний хліб.
3. *Ба́ртка* – топірець; гостра вузьконоса сокира з маленьким тупим молоточком (обухом), обладнана довгим держакком.
4. *Вар* – узвар; солодкий відвар, компот із сушених фруктів.
5. *Ві́но (змі́ни)* – посаг.
6. *Волосі́нкі* – теплі чоловічі штани, які носили у зимовий період.
7. *Ву́рда* – варений сир, який виготовляли на Гуцульщині із сироватки та овечого молока.
8. *Га́чі* – чоловічі штани із доморобного сукна.
9. *Грань* – вугілля.
10. *Гу́слянка* – традиційний карпатський кисломолочний продукт, вироблений шляхом заквашування кип'яченого молока.
11. *Га́зди* – хазяйновиті, працьовиті господарі.
12. *Газді́ня* – дбайлива, працьовита господиня.
13. *Га́нч* – недолік.
14. *Данцо́вня* – майданчик у селі, де танцювала молодь.
15. *Данці́вка, денці́вка* – український народний інструмент, схожий на сопілку, але відрізняється від неї призматичною формою та косим зрізом губника.
16. *Джі́рга* – вовняна домоткана ковдра з візерунками.
17. *Єгні́ця* – овечка.
18. *Зведені́ця* – покритка; дівчина, яка не вберегла своєї честі й народила позашлюбну дитину.
19. *Зга́рда* – архаїчна жіноча гуцульська шийна прикраса монетного типу. В основі якої лежали 3–5 дротяних в'язанок з монетами (по 10-15 монет),

ДОДАТОК А 1 (продовження)

прикріплених до дротяної основи. У центрі згърди містився галбин – срібна, золота монета чи монета жовтого кольору.

20. *Йордан* – гердан; шийна бісерна прикраса у вигляді вузької стрічки, виготовленої з різнокольорових намистин, нанизаних на ниткову, чи волосяну основу, що утворювало строкатий геометричний, а інколи рослинний орнамент.
21. *Кля́рик* – флейта.
22. *Кне́гіня* – наречена; молода.
23. *Кне́зь* – наречений, молодий.
24. *Книш* – гуцульський картопляний пиріг начинений сиром, грибами, або ж капустою.
25. *Косі́чка (косі́ця)* – елемент весільної атрибутики виплетений у вигляді коси із лляного або конопляного сукна, який слугував свого роду як запрошення на весілля та прикрашення весільного деревця.
26. *Куле́ша* – мамалига, страва з вареного кукурудзяного борошна.
27. *Лелі́ткі* – круглі різнокольорові тонкі блискітки, які нанизувалися на нитку та використовувалися для жіночої вишивки та прикрас.
28. *Люсте́рко* – маленьке дзеркальце.
29. *Ма́тка* – хрещена мати.
30. *Мні́сніці* – період після посту.
31. *Мольфа́рити* – ворожити, чаклувати.
32. *О́пинка* – різновид жіночого вбрання; фартух, запáска.
33. *Пацьо́рки* – намистини; бісер; дрібні різнобарвні круглі або багатогранні скляні чи металеві зерна з наскрізним каналом.
34. *Позлі́тка, сухозло́ть* – папір покритий позолотою.
35. *Полі́но(-а)* – дрова; ціла або зрубана вздовж частина стовбура дерева, що призначалася для палива.
36. *Поркі́ніці* – вид чоловічих штанів виготовлені з грубого сукна.
37. *Полі́тіка* – кольорова стрічка.

ДОДАТОК А 1 (продовження)

38. *Рантѹх* – намітка; елемент традиційного вбрання українських заміжніх жінок. Різновид головного убору для виходу в люди у вигляді полотняного або тонкого прозорого видовженого відрізка тканини білого кольору.
39. *Рукав'єнка* – вид довгої жіночої сорочки, яка була поширеною в Гуцульській частині Буковини, з повністю вишитими рукавами(від цього й походила назва).
40. *Сардак* – верхній короткий сукняний одяг з рукавами, який був поширений у представників етнографічної групи українців гуцулів.
41. *Студенець* – холодець.
42. *Сілянка* – старовинна жіноча прикраса; суцільно рівна чи ажурна смужка виготовлена з різнобарвного бісеру нанизаного на волосяну чи ниткову основу, шириною 0,5-4 см з геометричним орнаментом, яка щільно прилягала до шиї та зав'язувалася позаду або застібалася на крючок.
43. *Талер* – назва великої срібної монети, яка була в грошовому обігу багатьох країн Європи в XVI-XIX ст.
44. *Трису́нки* – різнокольорові стрічки.
45. *Фасу́лі* – рослина родини бобових: квасоля.
46. *Флоє́ра* – сопілка.
47. *Царі́нка* – лан, поле, частина села на рівнині.
48. *Цві́клі* – західноукраїнська страва, що готувалася з відвареного столового буряка, хрону та прянощів, яку подавали до м'ясних виробів.
49. *Челі́дь* – члени однієї родини, сім'я.
50. *Че́рес* – чоловічий широкий шкіряний пояс.
51. *Чі́чки* – квіти.
52. *Шпа́ргат* – піч; масивна піч з лежанкою (поллом).
53. *Шу́хи* – старовинний гуцульський салат із буряка та білих грибів.

ДОДАТОК А 2

*1. Ой глянь, моя матінко, ти на мене, –
 Чи не болить серденько та в тебе,
 Що наділи віночок на мене!?*

*2; 3. Горіла сосна, палала.
 Під нею дівка стояла.
 Під нею дівка стояла,
 Русу косу чесала.
 – Ой коси, коси ви мої
 Довго служили ви мені.
 Більше служити не будете,
 Під білий вельон підете.
 Під білий вельон, під хустку,
 Більш не підете за дружку.
 Під білий вельон з кінцями,
 Більш не підете з хлопцями.
 Горіла сосна, смерека,
 Сподобавсь хлопець здалека.
 Сподобавсь хлопець та й навік,
 Тепер вже він мій чоловік.*

*Цвіте терен, цвіте терен,
 А цвіт опадає.
 Хто в любові не знається,
 Той горя не знає.
 А я, молода дівчина,
 Та й горя зазнала,
 Вечероньки не доїла,
 Нічки не доспала.
 Ой візьму я кріселечко,
 Сяду край віконця,
 Іще очі не дрімали,
 А вже сходить сонце.
 Хоч дрімайте, не дрімайте –
 Не будете спати,
 Десь поїхав мій миленький
 Іншої шукати.
 Нехай іде, нехай іде,
 Нехай не вернеться,
 Нехай йому молодому
 Щастя усміхнеться.
 А я молода дівчина,
 Не буду я спати,
 Буду його виглядати,
 День і ніч чекати.*

ДОДАТОК А 3

4. Там на горі кладут церкву тай із деревини.
 Мене мамка колисала з малої дитини.
 Мене мамка колисала, співанки співала,
 Таку долю мені дала, шобих панувала.
 Весела си уродила, з веселого дому.
 Усім людям веселенька та й своєму милому.

5. А ми калачі убираємо
 В барвінок та квіти,
 Шо-би був достаток у хаті
 Й любилися діти.

6. А ми калачі убираємо
 В барвінок та квіти,
 Шо би був достаток у хаті
 Й любилися діти.
 Чути музику троїсту
 Та ті співаночки.
 Рвуть дівчата на вінок
 Барвінок у садочку.

7. Барвіночку, барвіночку,
 Барвіночку-татку.
 Доведи мені голівочку
 До свого порядку.
 Простелиси, синій цвіте,
 На стежки-дороги,
 Там, де ступит мій миленький,
 Перевий йому ноги.
 Перевий йому ноженьята,
 Приведи до хати,
 Поможи мені барвіночку
 Тобовси квітчати.

8. Ой, барвінку зелененький,
 Буду тебе ростити,
 Аби мала на головку
 Віночок носити.
 Ой, віночку зелененький,
 Ше буду тебе носити,
 Бо не маю думки,
 Аби тебе здоймити.

ДОДАТОК А 4

9. Зашуміла Буковина, екси розвивала.
 Заплакала дівчинонька екси віддавала.
 Та не шуми, Буковино, та й не розвивайся.
 Не плач, не плач, дівчинонько, голосок тоненький.
 Вже поклала на голівку віночок зелененький.
 Вже поклала на голівку, най здорова носить.
 А за хлопця молодого щіро Бога просить.
 Не плач, не плач, дівчинонько, бес здорова жила.
 А тепер ти в свої мамки вінок заслужила.
 Та єк би я не плакала, та не голосила.
 Та за тими бовтичками, що в мами носила.
 Ой заплач—ко дівчинонько на дедьовій лавці,
 Щоби-с витакни плакала на своїй господарці.
 Ой заплач—ко дічинонько за дедьовим столом,
 Щоби –с витакни плакала за своїм столом.
 Ой на ставі, на ставочку качечка в рясочку,
 Іка мама веселенька, що дочка в віночку.

10-11. Ой, зацвили, фіявочки, зацвили,
 Та всі гори тай долини покрили,
 Та всі гори тай долини покрили,
 Шоби туди молоденькі ходили.
 Коло млина яворище,
 Коло млина—грушка.
 Товаришка виддаєтси,
 а я її дружка.
 Товаришка виддаєтси,
 нічо не гадає,
 Товаришка товарищиці
 деревце вбирає.
 А шо ж тобі, молоденка,
 таке си не сніло,
 Шоби в тебе на столику
 деревце зацвило.
 А ми це деревечко вберемо
 калачами – станемо богачами.
 Ой, кувала зозуличка,
 сіла на єличку,
 Зараз дядьо з мамков
 зав'єжут пиеничку.
 Ой, заплач ко, молоденька,
 поки шо княгиня,
 Аби тогди не плакала,

ДОДАТОК А 4 (продовження)

ек будеш газдинев.
 Ой, ек мені на серденьку.
 не можу сказати,
 Ек мети сивиддавати,
 Тогди мете знати.
 Скрипки уже заграли,
 Матки заспівали,
 Ми уже нашої молоденькій
 Деревце убрали.

А в суботу понад вечір
 Музики заграли
 Як деревця бо принесли
 Дружки убирали.
 А з паперів роблять ружі,
 Деревця вбирають.
 Тай до молоді
 Файно ся вітають.

12. Фустиночку я вишила,
 Сорочічку дала,
 Кучерики розчесала
 Ше й поцілувала.
 Ой, кучері-кучерики,
 Кучері кручені.
 Не раз я синастоєла.
 Та й наговорила,
 Не раз мене моя мамка
 За милого била.

ДОДАТОК Б 1

*Сорочка «рукав'єнка» нареченої (20-ті роки XX ст.)
(фото автора; з архівних фондів будинку культури смт. Путила)*

ДОДАТОК Б 2

14. *А де ж тая дівка
 Що бажала вінка?
 Сходім її уведім
 На стілець посадім
 Русу косу розплетім.
 Сідай мила на стілець
 Розчеши косу під вінець
 А в моїм городечку
 Розвиласи грушка
 Товаришка віддається,
 А я її дружка
 Товаришка віддається
 А я її гадаю
 А я своїй товарищиці
 Косу розплітаю
 Заплакала одна дружка
 Заплакали обі
 Чи не жаль си віддавати
 Товаришко тобі
 Чи не жаль ми, а чи жаль ми
 Не буду казати
 Як си будеш віддавати,
 Тоди будеш знати.*

15. *А в перший раз та в добрий час
 Благословіть. Отець-мати
 Своїй доні косу розплітати.
 Накрий матінко стільця
 Золотого крісельця
 Ще й нового кожушця
 Нехай сяде молода.*

16. *Русу косу до пояса,
 Русу косу до пояса
 Розчесана до волоса,
 Розчесана до волоса.
 Руса коса плечі вкрила
 Дрібна сльоза личко вмила.*

17. *Ци вогонь горит, ци, то полум'є палає
 Ци то (ім'я) вінок-барвінок сяє?
 Не вогонь горит і не полум'є палає
 То на (ім'я) вінок-барвінок сяє.*

ДОДАТОК Б 3

18. Ой зацвили фіялочки зацвили
 Тай всі гори тай долини покрили
 Тай всі гори тай долини покрили
 Шо би туда молоденькі ходили.
 Ой з-за гірря сходить сонце сіяє,
 Молоденька си до шлюбу си збирає,
 А у неї татко й мамка си питає.
 Та куда ти ж моя доню си збираєш?
 Та до шлюбу тату й мамко до шлюбу
 Бо вже більше дівчиноньков не буду.
 Ой не питай моя мамко не питай,
 Иди коні воронії запрягай.
 Бо приїхали за мною паничі
 Ой скочила молоденька за поріг.

19. Не плач, не плач дівчинонько
 Голосок тоненький
 Вже поклали на голівку
 Здоровенькі носіт
 А за хлопця молодого
 Щиро Бога просять.
 Не плач, не плач дівчинонько
 Без здорова жила
 Бо ти в свої тепер мамки
 Вінок заслужила.
 Не журіться сусідоньки
 За мене, за мене,
 В мене вінок на голові
 Легінь коло мене.

ДОДАТОК В 1

*Фото подружжя з с. Довгонілля (50-ті рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Торак В.Т., яка проживає в смт. Путила)*

ДОДАТОК В 1 (продовження)

*21. А віночок на голівці шовком вишиваний,
Товаришка віддаєтси, а ми помагаєм.
Ой схилітци, молодята і клоніть низенько,
Аби вас благословити наші деді й неньки.*

ДОДАТОК В 2

*Весілля в снт. Путила (60-ті рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Амаркулес Г.Ю., яка проживає в снт. Путила)*

ДОДАТОК В 2 (продовження)

*23. Ой з-за гір місяченьку, з-за гір,
Ой чes тобі, молоденька, з-застілля.
Зачінаї божя днинка світати,
Чесси тобі, молоденька, збирати.*

ДОДАТОК В 3

*Наречена разом із гостями збирається до вінчання.
40-ві рр. XX ст, смт. Путила
(з сімейного архіву Амаркулес Г.Ю., яка проживає в смт. Путила))*

ДОДАТОК В 4

*1. Наречені разом із гостями ідуть до церкви
90-ті рр. XX ст., село Підзахаричі (з архівних фондів будинку культури с. Підзахаричі)*

*2. Дружби та дружки. 50-ті рр. XX ст., смт. Путила
(з сімейного архіву Амаркулес Г.Ю., яка проживає в смт. Путила)*

ДОДАТОК В 5

*Весільні батько й матка. 40-ві рр. XX ст., село Підзахаричі
(з архівних фондів будинку культури с. Підзахаричі)*

ДОДАТОК В 6

*Весілля в с.мт. Путила (60-ті рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Нестор Г.М., яка проживає в с.мт. Путила)*

ДОДАТОК В 6 (продовження)

*30. Два голуби воду пили, а два колотили.
Бодай же ті добре жили, що ся одружили
Побажаєм добрим людям щасливо прожити
Та й діждати тої днини, щоб дітей женити.*

ДОДАТОК В 7

*Наречені їдуть на конях до церкви село Підзахаричі (90-ті рр. XX ст.)
(з архівних фондів будинку культури с. Підзахаричі)*

ДОДАТОК В 7 (продовження)

32. Любилися, кохалися,
Молоденькі люди,
А зараз же повінчалися,
Най їм гаразд буде.
Ой у вінку мій зелений,
То-м си доносила,
А у церкві на престолі
Тепер ті лишила,
Ой матінко моя, тепер я уже не твоя,
Теперкі з ним шлюб узяла.
Лежит нам бирви, чар-чар ті...
Чи рада матінко,
Шо взяла шлюб дитинка,
Єк одно, так і друге,
Доку пички обоє.
Тоги-м ся радувала,
Єк її годувала,
Тепер я утішаю,
Бо двоє дітей маю.
33. Ой нема попа дома,
Ой поїхав до Львова
Ключики купувати,
Церковцю розмикати
Двоє дітей звінчати.

ДОДАТОК Г 1

Весільна матка село Підзахаричі (40-ві рр. XX ст.), (фото автора; з архівних фондів будинку культури с. Підзахаричі)

ДОДАТОК Г 1 (продовження)

35. Ой чие то вісіллєчко

Пана молодого

А нам можна заспівати

Шо кому до того

ДОДАТОК Г 2

*Весілля в с. Підзахаричі (20-ті рр. XX ст.)
(з архівних фондів будинку культури с. Підзахаричі)*

ДОДАТОК Г 3**37. Але наша молоденька**

Така веселенька

Єк у лісі при дорозі

Вода студененька

Буде студеніша

Молоденька веселенька

Буде веселіша.

38. А наш файний молоденький

Такий веселенький

Єк у лісі при дорозі

Явір зелененький.

Але явір зелененький

Буде зеленіший

Молоденький веселенький

Буде веселіший

ДОДАТОК Д

*Весілля в с. Дихтинець (40-ві рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Амаркулес Г.Ю., яка проживає в смт. Путила)*

*Весілля в с. Шепіт (40-ві рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Амаркулес Г.Ю., яка проживає в смт. Путила)*

ДОДАТОК Ж

*Троїста музика на весіллі
(з архівних фондів бібліотеки с. Підзахаричі)*

ДОДАТОК З

42. Сідаріда, сідаріда
 Сідаріда й дана
 Ще рік буду си любити
 Хоть буду віддана

Ще рік буду си любити
 Два роки кохати
 Треба було ж мене мамко
 Тай не віддавати

Ой віддала ж мене мати
 За діда старого
 Тай казала шінувати
 Так єк молодого

А я діда так шіную
 Шіную, шіную
 До лавиці присилєю
 Кропиров годую

До лавиці присилєю
 Щоб дід не урвавси
 Потид ноги грани сиплю
 Шоби зігрівався

Потид ноги грани сиплю
 Шоби дід зігрівси
 А у личко підбиваю
 Щоби червонівси.

Єк я була в свої мамки
 То цвіла єк ружа
 А єк пішла від мамки
 То всіди не дуже

Єк я була в свої мамки
 Цвіла єк калина
 А єк пішла від мамки
 В'єлаєк билина

Як я була в свої мамки
 Гуляла, співала
 А як пішла до свекрухи
 Все позабувала

ДОДАТОК 3 (продовження)

*Як я була в свої мамки
Несла води ложков
А мамочка вибігає
Тобі доню тешико.*

*А як пішла від мамочки
Несла коновками,
А свекруха вибігає, крічить:
«Ківай-ко ногами!»*

*Увійшла я та у хату,
Не успіла 'м сісти,
А вна мене застав'єє:
«Неси в поле їсти».*

*Я си в неї запитала:
«Та де ж тото поле?»
А вна мені відповіла:
«Най ті колька вколе!»*

*А я була молоденька,
Вміла відповісти:
«Та най тоту колька вколе,
Шо варила їсти!»*

*Зашуміла Буковинка,
Єкси розвивала,
Заплакала дівчиночка,
Єксивиддавала.*

*Ой, не шуми, буковинко,
Та й не розвивайси,
Не плач, не плач дівчиночко,
Та й не виддавайси.*

*Та єк би не шуміла
Така зелененька,
Та єк би я не плакала
Така молоденька.*

*Ой, не шуми. Буковинко,
Доста листу буде.*

ДОДАТОК 3 (продовження)

*Не плач, не плач, дівчиночко,
Гараз тобі буде.*

*Не плач, не плач, дівчиночко,
Гаразд тобі буде.
Обмиєш сисльозоньками,
Єк води не буде.*

*Скрипочка би не грала
Якби не той смичок
Чоловік би жінку не бив,
Єк би не язичок*

*Чоловік би жінку не бив
Ні колом, ні дрюком,
Якби вона говорила
До него не з фуком.*

*Чоловік би жінку не бив
Ніколи даремно,
Якби вона говорила
До него приємно.*

*Чоловік би жінку не бив
Ніколи повіки
Якби вона не любила
Чужих чоловіків.*

*Скрипочка би не грала
Якби не той смичок
Чоловік би жінку не бив
Якби не язичок.*

*Ти гадала, моя мамко,
Що мене си не збудеш?
Така прийде годиночка,
Що плакати будеш*

*Така прийде годиночка,
Така прийде днинка,
Що заплачеш, заголосиш:
Де моя дитинка?*

ДОДАТОК 3 (продовження)

*Ой заплачеш, моя мамко,
В неділю раненько.
Як я буду убирати
Сукинку біленьку.*

*Та й заплачеш, моя мамко,
Та й будеш плакати,
Єк будеш на голову
Віночок давати.*

*Та заплачеш, моя мамко,
Заплачеш, заплачеш,
Коли мене за столиком
З молодим побачиш.*

*Та заплачеш, моя мамко.
В неділю по полудню,
Єк ти будеш виріжєсти
Нас обох до шлюбу.
Та заплачеш, моя мамко.
В неділю в церкві,
Єк прийдемо ми від церкви
Уже по вінченю.*

*Та заплачеш, моя мамко,
Та будеш плакати,
Коли будеш із голови
Віночок здіймати.*

ДОДАТОК К

*Весілля в с. Усть-Путила (50-ті рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Самборської В.І., яка проживає в смт. Путила)*

ДОДАТОК К (продовження)

*44. Гості наші, гості,
З великим поклоном
Просим їсти, просим пити
За тисовим столом.
Просим їсти, просим пити,
Просим досягати,
Чого в нашім домі нема,
Просим вибачати.*

Або:

*Ой виросла калиночка
Від стола до стелі,
Пийте, батьку, горівочки
Та й будьте веселі
Ой виросла калиночка
Від стола до стелі,
Пийте, матко, горівочки
Та й будьте веселі.
Ой виросла калиночка
Від стола до стелі,
Пийте, гості, горівочки,
Та й будьте веселі.*

ДОДАТОК Л

Виконання танцю «Гуцулка» (з архівного фонду бібліотеки с. Підзахаричі)

ДОДАТОК Л (продовження)

*46. Ой у полі овес рівний,
Частується батько рідний
Частується батько рідний
Як вони си частували
Много грошей дарували
Много грошей дарували
Ой у полі трава рівна,
Частується мама рідна
Частується мама рідна
Як вони си частували
Много дарів дарували
Много дарів дарували.*

*47. Брату, наміснику,
Сядь собі на кріселочку,
Учися торгувати,
Та як сестру продавати,
Не дай сестру за гріш, за два
Не за штири золоті, бо сестра, як калина
Увесь рід покрасила.*

ДОДАТОК Л 1

48. Братику, не лякайся,
 Ще лучче постарайся.
 Не продавай сестри
 За гріш за чотири,
 Бо гріх брати,
 Сестриця-родина,
 За столом, як калина.

49. Зашуміла Буковина,
 Єкси розвивала,
 Заплакала дівчинонька, як си віддавала.
 Та не шуми буковино, та не розвивайся
 Та не плач-ко, дівчинонько, та не віддавайся
 Та як би я не шуміла така зелененька
 Та як би я не плакала така молоденька
 Та не шуми Буковино, доста листа буде.
 Та не плач но дівчинонько, гаразд тобі буде.

50. Мало, дружки, мало,
 Мало, дружки, мало.
 Посігніт чи є в кишеню-
 Тігніт грошей цілу жменю.
 Тігніт грошей цілу жменю.
 На порі овес рясний,
 Наші дружки красні.
 Ой там овес зеленавий,
 Дружба файний, кучерявий,
 Дружба файний, кучерявий.

51. Засієло срібло, золото-довкола,
 Ой клонили, молоденька, до столу
 Гей до столу, до покуття-низенько
 Буде тобі тяжко-важко в серденьку,
 Бо прийшов вже пан молодий з дружбов,
 Бере тебе, молоденьку, з собою
 Бере тебе. Молоденьку, до себе
 Покояться дрібні слізки у тебе
 Ти вже дівков не будеш навіки,
 Покояться дрібні слізки ек ріки!

ДОДАТОК Л 2

*Весілля в с. Розтоки (90-ті рр. XIX ст.)
(з архівного фонду будинку культури с. Підзахаричі)*

ДОДАТОК Л. 2 (продовження)

53. Ой підемо, пани браття,
Ой підемо, пани браття,
Підемо, підемо.
Де знайдемо дві доріжки.
Там сирозійдемо.
Де знайдемо дві доріжки.
Обій крутії.
Ти підеши до Параски,
А я до Марії.
Си Маріє, ти Маріє,
Не бери-ко мене,
Стало сонце на віконце,
Виріжєй-ко мене,
Щоб я їй жєла.

ДОДАТОК М

*Фото подружньої пари із с. Сергії (50-ті рр. XX ст.)
(з сімейного архіву Торак В.Т., яка проживає в смт. Путила)*

ДОДАТОК М 1

55. *А в моїм городечку,
Розцвіла повитиця.
Вчєра була іще дівка
Тєпер молодиця.
Цєї ночі опівночі
Убив половик ганю
А вжє зараз по весіллі
Та й по видриганні.
Ти, Василю, сиди в бимо-
А я собі в гаю.
Ти гадаєш, що я люблю-
А я собі в лузі.
Ти гадаєш, що я люблю-
А я й не думаю.
Ти, Василю, сиди в бимо.
А я собі в лузі.
Ти гадаєш, що я люблю-
А я насміюси!
Мені мати ворожила
Воском у коморі:
Не любиси, моя доню
Бо кохання-горе
Мені мати ворожила
Воском серед хати:
Не любиси, моя доню
Лиш хіба з вусатим!*
56. *Співай-співай співаночки,
Аби сь радість мала,
Аби сь на то крісло-
І теж си віддала!*
57. *Сіда-ріда, сіда-ріда
Сіда-ріда, й данку.
Та я тебе визираю
Від самого ранку.
Сіда-ріда, сіда-ріда
Сіда-ріда, й дана.
Якась біда набрехала
Шо я люблю Йвана.
Ікає біда набрехала тай нашепотіла,
А я Іванка не любила,
Лишень похотіла.*

ДОДАТОК М 1 (продовження)

*Ой дана, дана, дана,
Не піду за Йвана,
Але піду за Данила,
Шо би не робила.
А в Данила, а в Данила
Пшениця зродила.
Та на мою головоньку.*

58. *Гості наші приходящі
Гості наші тишині
Ніжки би вас не боліли
Що ви до нас пройшли
Ніжки би вас не боліли ніколи-ніколи
Бисте були веселенькі
Як зозуля в полі.
Та вдарила нога в ногу
Ходімо додому
На біленьку постелечку
На чисту розмову.
На добраніч усім на ніч
Чи ви люди чуйте
А хороші йдіть до хати
А файні ночуйте.*

59. *За все нам добре. За все нам в свата гаразд.
Лиш за того гидко, що молодой пари не видко.*

60. *Ой, ставлено, поставлено
Лиш нас не прошено.
Щоб ми їли, пили,
Грешну волю робили
Цей domeк веселили.*

61. *Бийте, коточки, в лапки
До запічної бабки,
Щоби се здогадала-
Тай нам студенцу дала!*

62. *А ви, зорі, не зорюйте,
Хоч одну годину,
Най перейду від милої,
Хоч одну царину.
Невеличка цариночка-
Вісім копиць сіна.
Котра файна дівчинонька,
Віддастви без віна.*